LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Handlingsutrymmets begränsningar

- En kvalitativ studie om hur socialtjänsten arbetar med ungdomsbrottslighet

Sammar Bahlawan och Sarah Bondesson

Kandidatuppsats SOPA63
Aktuell termin Höstterminen 2020
Handledare: Lars B. Ohlsson

Abstract

Authors: Sammar Bahlawan and Sarah Bondesson
Title: The discretions limits – A qualitative study on how social services work on juvenile delinquency
Supervisor: Lars B. Ohlsson
Assessor: Anders Lundberg

The main purpose of this study was to investigate how social services work to reduce criminality among the youth, with children and adolescents that have already developed a criminal behaviour. We have also examined if and, in such cases, how social workers experience that their discretion is restricted by factors such as the law, routines and guidelines. The study is a qualitative one, based on the experiences of seven social workers. The data has been collected from interviews with the respondents, who are active within different departments of social services. They all have in common that they are working with children and adolescents involved with criminality. The study's result shows that social services work in different ways to decrease criminality among children/adolescents. One of the methods they apply is cooperation between themselves and other institutions, such as law enforcements, schools and mental health care. It is also evident that social services have several different tools at their disposal, in order to give the child/adolescent adequat help. Furthermore, our result shows that the respondents are restricted by the law and guidelines, but that they still experience their field of discretion wide enough to get the job done. Areas for improvement that are evident is an improved cooperation with other institutions, as well as a need for new methods in order to target crimes committed over the internet.

Keywords: youth, criminality, social services, discretion, social work.

Förord

Denna studie är vårt examensarbete på socionomprogrammet vid Lunds universitet, campus Helsingborg. Undersökningen och arbetet har genomförts av Sammar Bahlawan och Sarah Bondesson under höstterminen 2020. Socionomutbildningen omfattar 210 högskolepoäng och examensarbetet ger 15 högskolepoäng.

TACK TILL ...

Vi vill uttrycka vår tacksamhet till de som stöttat oss i detta arbete. Först och främst vill vi tacka vår handledare, Lars B. Ohlsson, som har väglett oss under arbetets gång. Vi vill även tacka samtliga yrkesverksamma inom socialtjänsten som möjliggjort denna studie genom att medverka i den. Ni har därtill bidragit med kunskap och erfarenheter som vi kommer att bära med oss i vårt arbetsliv som yrkesverksamma socionomer. Slutligen vill vi tacka våra kära och när som stöttat oss genom hela arbetet.

Innehållsförteckning

1. Inledning och problemformulering 5

2. Syfte 6

3. Frågeställningar 6

4. Kunskapsläge 6

4.1 Kunskapsläge sökning 7

4.2 Utvecklingen av kriminalitet bland unga 7

4.3 Bakomliggande faktorer 9

4.4 Samarbeten och Samverkan 10

4.5 Handlingsutrymme 13

5. Teori 14

5.1 Organisationsteori 14

5.2 Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrati 16

6. Metod 18

6.1 Metodologiska överväganden 18

6.2 Urval och undersökningspopulation 19

6.3 Metodens tillförlitlighet 20

6.4 Bearbetning och analys 21

6.5 Etiska överväganden 22

6.6 Presentation av respondenterna 23

7. Analys och resultat 24

7.1 Verktyg och åtgärder 24

7.2 Handlingsutrymme 28

7.3 Samverkan och Samarbeten 33

7.4 Förbättringsområden 36

8. Avslutande diskussion 40

Referenser 43

Biagor 45

Bilaga 1 - intervjuguide 45

Bilaga 2 - informationsbrev 47

1. Inledning och problemformulering

Undersökningen "-*Skolundersökningen om brott 2017 - om utsatthet och delaktighet i brott* ''(2018), gjord av Brottsförebyggande Rådet (BRÅ), presenterar statistik om brottsoffer, men även delaktighet i brott bland ungdomar. Resultatet visar att 49% av ungdomarna hade begått något brott de senaste 12 månaderna. Vidare visar undersökningen att ungdomar som begår våldsbrott hade ökat från 27% till 29%; alltså med två procentenheter på två år (BRÅ, 2018: 48). Utifrån detta kan vi konstatera att våldsbrott är den enda typ av brott som ökat under de två år som redovisas och jämförs.

Virtanen med flera (2020: 1) har undersökt om det finns någon länk mellan psykopatiska drag i barndomen och psykisk ohälsa, missbruk samt kriminalitet, senare i livet. Resultatet visar att barn i åldern 9 till 12 med ett antisocialt beteende löper ökad risk att begå brott längre upp i åldern; såväl våldsbrott som brott av annan karaktär (Virtanen et al., 2020: 4). De pekar dock på att sambandet inte är tillräckligt starkt för att användas som underlag i det brottsförebyggande arbetet. Samtidigt visar studien att risken att bli brottsmisstänkt ökar markant efter att individen fyllt 15, vilket tyder på att insatser tidigare i livet är av vikt i syfte att förebygga brott (Virtanen et al., 2020: 7-8).

I Socialtjänstlagen nämns det redan i den första paragrafen att socialtjänsten har i uppdrag att främja människors aktiva deltagande i samhällslivet och deras sociala trygghet. Till socialtjänstens uppdrag hör även att främja personlighetsutveckling och gynnsam fysisk, samt social utveckling hos barn enligt 5 kap 1 § (Riksdagen, 2020).

Marie Wörlén redogör i sin artikel *Att prioritera i socialtjänsten - om kommunalt handlingsutrymme och beslutsfattande* (2010: 28) för den studie av prioriteringar inom socialtjänsten som hon har utfört. En stor del av urvalsgruppen utgjordes av tjänstemän som var verksamma inom individ- och familjeomsorg, och arbetade direkt med målgruppen (Wörlén, 2010: 32). Nästan samtliga av de tillfrågade tjänstemännen lyfte fram lagstiftningen som en avgörande faktor i beslutsfattandet. Samtidigt upplevde nästan lika många en stor frihet att utforma arbetet på sitt eget sätt (Wörlén, 2010: 35 - 38). Enligt Ponnert och Svensson (2010: 595) har handlingsutrymmet inom socialtjänsten krympt i takt med att arbetet i allt högre grad standardiserats. Syftet med denna standardisering är för sociala välfärdsorganisationer att nå ökad legitimitet.

Forskningen som presenteras ovan visar att kriminellt beteende är något som tenderar att visa sig tidigt i livet, varför tidiga insatser är av vikt. Samtidigt framgår det av Socialtjänstlagen att socialtjänsten ska verka för att främja goda livsförhållanden hos barn och unga. Därmed spelar socialtjänsten en viktig roll för att komma åt ungdomsbrottsligheten i Sverige. Avslutningsvis kan vi se att handlingsutrymmet hos de yrkesverksamma inom socialtjänsten formas av framförallt lagstiftningen. Trots forskningen och det uppdrag socialtjänsten ska ägna sig åt, visar statiken som BRÅ presenterar att en viss typ av brott ökat i samhället. Därför vill vi undersöka hur socialtjänsten arbetar med ungdomar som begått brott, med fokus på hur handlingsutrymmet påverkar arbetet.

2. Syfte

Syftet med vår studie är undersöka hur socialtjänsten arbetar med ungdomar som har blivit misstänkta/dömda för brott.

3. Frågeställningar

- Hur arbetar socialtjänsten med ungdomar som har blivit misstänkta/dömda för brott?
- Vilket handlingsutrymme har den enskilde handläggaren inom socialtjänsten och hur påverkar det arbetet med ungdomsbrottslighet?
- Vilka områden menar de yrkesverksamma inom socialtjänsten behöver utvecklas för att förbättra arbetet med denna målgrupp?

4. Kunskapsläge

I detta avsnitt kommer kunskapsläget att presenteras under fem teman. Dessa teman togs fram efter genomgång av kunskapsläge, och är som följer: utvecklingen av kriminalitet bland unga, bakomliggande faktorer, samarbeten och samverkan samt handlingsutrymme.

4.1 Kunskapsläge sökning

Vid sökning av den tidigare forskningen, använde vi oss i första hand av databaser där det var möjligt att begränsa sökningens resultat till endast "peer reviewed''. Detta för att vårt kunskapsläge skulle bli så trovärdigt som möjligt. Den databas av detta slag vi använde oss av är LUBsearch. De aktuella sökorden var "ungdomsbrottslighet'', "criminality", "crime", "sweden", "social services", "youth", "socialtjänsten", "handlingsutrymme" och "discretion". Vissa källor är hämtade från Socialstyrelsen, i syfte att bättre förstå socialtjänstens arbete och för att få tillgång till resultatet av det arbete som bedrivs.

4.2 Utvecklingen av kriminalitet bland unga

Khoshnood, Olsson, Sandquist och Sandquists (2020: 1) studie inriktar sig på att undersöka de bakomliggande faktorer som bidrar till att göra en individ grovt kriminell; kapabel att ta en annan människas liv. Fokuset för studien ligger på svenska förbrytare, då de menar att liknande studier, i större skala, i dagsläget saknas. Kunskap om bakomliggande faktorer menar de är av vikt av två skäl: dels för det förebyggande arbetet, och dels för att kunna göra bedömningar av hur stor risken är för att en viss individ ska utveckla ett kriminellt/antisocialt beteende (Khoshnood et al., 2020: 2).

Den valda metoden gick ut på att analysera data via det nationella folkbokföringsregistret. Innan studiens resultat presenteras är det viktigt att ha i åtanke att Khoshnood et al. (2020: 7) endast hade tillgång till data som är äldre än 2015. De poängterar att studieresultatet antagligen varit ett annat om de hade haft tillgång till nyare material, då det skett en markant ökning av antalet dödsskjutningar i Sverige sedan 2015.

Totalt 14 466 personer utgjorde urvalsgruppen, varav dessa antingen dömts eller varit misstänkta för något av följande brott: mord, mordförsök, försök till mord samt förberedelse till mord. Av dessa utgjordes 85,5 procent av män, vilket är i linje med tidigare studiers resultat. Studien visar att det vanligaste tillvägagångssättet bland de i urvalsgruppen var att de använt sig utav någon typ av skjutvapen. Strax över en femtedel av individerna hade en psykisk diagnos och cirka 60 procent led av drog- eller alkoholmissbruk. En knapp tredjedel uppbar försörjningsstöd. Gällande utbildningsnivån var över 41 procent lågutbildade, samtidigt som de flesta presterat dåligt i skolan. Den intellektuella förmågan hos de tillfrågade var generellt sett

låg, likaså förmågan att hantera svåra livshändelser. Mer än en femtedel av individernas föräldrar (98 procent av samtligas föräldrar inkluderades i studien) hade blivit dömda för våldsbrott. Drog- och alkoholmissbruk hade förekommit hos mer än 35 procent av föräldrarna, och drygt 28 procent av dem hade en psykisk diagnos (Khoshnood et al., 2020: 3).

I det register som användes för studien fanns ingen information rörande kopplingar till kriminella gäng. Samtidigt lyfter artikelförfattarna att studier vilka undersökt karaktärsdrag hos gängmedlemmar är av relevans för deras egen. Detta då det finns tydliga kopplingar mellan sådana studiers resultat och deras eget resultat. Dem bakomliggande faktorer som framkommit i studier av gängmedlemmar är alltså många gånger desamma som de i Khoshnood et al.:s (2020: 6) studieresultat.

Sturup, Rostami, Mondani, Gerell, Sarnecki och Edling (2018: 365) lyfter en EU rapport som visar att antalet fatala och icke-fatala skjutningar i Sverige är bland de högsta i Västeuropa. Det är även avsevärt yngre personer som faller offer för skjutningar i Sverige. Enligt rapporten finns det ett samband mellan dessa höga siffror och ett ökat samröre med kriminella gäng i Sverige.

Sturup et al. (2018: 371) lyfter sin egen studie av skjutningar i Sverige, vilken går i linje med den utförd av Khoshnood et al.(2020). Studien visade att risken att män i åldern 15 - 29 antingen begår brott avseende våld med skjutvapen, eller faller offer för våld med skjutvapen, har ökat de senaste 20 åren. Ökningen är som mest markant efter 2007-2008. Den är som tydligast i så kallade utsatta områden, vilka beskrivs som områden med låg socioekonomisk status och en hög andel invånare med invandrarbakgrund (2018: 373).

Anders Kassman, Filip Wolter och Lars Oscarsson (2016: 113–114) har genomfört en studie av hur kriminologiska teorier färgar polisens och socialtjänstens samarbete i arbetet med brottslighet i Sverige. Syftet med studien var att skapa en ökad förståelse av dessa teoriers innebörd och därmed effektivisera användandet av dem i polisens och socialtjänstens arbete.
Brottsbekämpningen i Sverige fokuserar på att uppnå allmän trygghet och stöd åt brottsoffer. Vidare lyfts begrepp som ungdomsbrottslighet och kriminell livsstil fram som vagt definierade sociala problem. Detta har lett till att problemen tolkats på olika sätt beroende på de inblandade aktörernas olika intressen och politiska agendor. Aktörer som familjen, staten och marknaden kan spela olika stora roller inom ett lands välfärd. Beroende på vilken aktör som i huvudsak står för välfärden, och vad samtliga aktörerna har för intressen, så påverkar dessa faktorer

välfärdsstatens syn på ett socialt problem som kriminalitet och hur det bör motverkas. För att förstå detta samhällsproblem på djupet måste det därför angripas ur sin specifika sociala kontext. (Kassman et al., 2016: 114 - 115).

4.3 Bakomliggande faktorer

Kriminalitet bland ungdomar är relativt vanligt förekommande. Ofta rör det sig om ringa brott som exempelvis snatteri. Det kan även förekomma brott av allvarligare art i ungdomsåren, vilka oftare än mängdbrott tenderar att vara början på en kriminell livsstil. Till dessa brott hör rån, tillgrepp av motorfordon och brott mot allmän verksamhet. Det finns ingen direkt definition av begreppet "kriminell livsstil'' men det kan beskrivas som att den unge visar ansvarslöshet, respektlöshet och går emot regler och normer i samhället, såsom lagar. Sådana som även anses tillhöra denna riskgrupp är ungdomar som rör sig i kriminella gäng och förknippar sig med dessa. Det är vanligt förekommande i Sverige att ungdomar i tidig ålder tillhör kriminella nätverk, där nätverket förknippar sig med ett specifikt område (Socialstyrelsen, 2012: 9–10).

Flera faktorer ökar risken för att ungdomar ska bli involverade i kriminella nätverk. Dessa riskfaktorer kan vara pressad ekonomi, svaga sociala relationer, familj eller vänner som är kriminella, eller vissa personlighetsdrag, som impulsivitet. För att hindra en ungdom från att bli kriminell är det av relevans att motverka dessa riskfaktor och stärka skyddsfaktorerna såsom en god närmiljö, den unges familj, den unges vänkrets och sociala förhållanden (Socialstyrelsen, 2012: 11).

I en studie gjord av Virtanen et al. (2020: 1-3), har forskarna utgått från hypotesen om huruvida det finns ett samband mellan psykopatiska drag i barndomen och kriminalitet. De listar ett antal personlighetsdrag som är vanligt förekommande bland personer med psykopatiska drag. Bland dessa nämns avsaknad av empati, ytlig charm och en oförmåga att känna skuld. Artikelförfattarna pekar på att tidigare studier har visat att barn och unga med psykopatiska drag löper ökad risk att begå kriminella handlingar i ungdomsåren. Studiens resultat säger inte emot hypotesen om att psykopatiska personlighetsdrag hos barnen kan innebära att de får de här riskfaktorerna som kan innebära att barnet hamnar i kriminalitet. Resultatet visar bland annat att barn med psykopatiska personlighetsdrag löper 12 procent högre risk att begå våldsbrott senare i livet, jämfört med barn utan sådana drag. Studieresultatet håller i det avseendet med den tidigare forskningen (Virtanen Et. al, 2020: 6). Däremot lyfter

artikelförfattarna fram att sambandet mellan enbart psykopatiska drag i barndomen och kriminalitet senare i livet svagt. Därmed är detta samband inte tillräckligt starkt för att ligga till grund för hur det förebyggande arbetet utformas (Virtanen et al., 2020: 7).

4.4 Samarbeten och Samverkan

Förbättring av samarbetet olika aktörer emellan är en av det vanligast förekommande strategierna inom brottsprevention i Sverige. Socialtjänsten är den aktör som bär huvudansvaret för att detta samarbete alltjämt fungerar smidigt och effektivt. Utifrån detta har Torbjörn Forkby (2018: 581-582) gjort en analys av två samordnade insatser, vilka ägde rum i Göteborg i syfte att motverka brott. Förebyggande arbete för att motverka sociala problem bland ungdomar, såsom ungdomsbrottslighet, har historiskt sett varit ett prioriterat område på den svenska agendan. Denna ställning har emellertid utmanats av den stränga drogpolitik som Sverige bedrivit under många år. Drogpolitiken tyder på att det svenska samhället tillmäter straffrättsliga åtgärder i allt större betydelse. Likväl fortsätter förebyggande arbete att vara en central del av brottsbekämpningen.

De två samordnade insatserna, YSG och MSW, studerades av Forkby i ungefär två och ett halvt år. Gemensamt för insatserna var att båda syftade till att motverka ungdomsbrottslighet, samtidigt som samarbete mellan olika aktörer var en grundförutsättning för utförandet av insatserna. Forkby gör i sin analys en jämförande studie av dem. Merparten av det material som presenteras i artikeln bygger på data framtaget genom semistrukturerade intervjuer (Forkby, 2018: 584)

Resultatet visar att respondenterna var engagerade i att upprätta och underhålla ett gott samarbete. Samtidigt visar det på en spänning vid samverkan mellan yrkesverksamma som befann sig på olika hierarkiska nivåer. De individer som hamnade längst ner i hierarkin var de som saknade erfarenhet eller utbildning inom socialt arbete. I dessa fall uppstod de hinder då de med mer erfarenhet eller utbildning ibland hävdade sin legitimitet, vilket försvårade samarbetet. En annan del av samarbetet som stötte på hinder var det mellan polisen och Socialtjänsten (Forkby, 2018: 286). Särskilt problematiskt blev samarbetet då individer som ansågs sakna behörighet också utgjorde rollen som oberoende koordinatorer. Detta sedan denna grupp anses spela en avgörande roll för hur samarbetet fortlöper: deras uppgift är att upprätta, planera och koordinera samarbetet (Forkby, 2018: 282).

En tänkbar slutsats av analysen menar Forkby (2018: 591) är att större hänsyn bör tas till de hinder, och det motstånd, som tenderar att uppstå när olika aktörer ska samarbeta. Detta bör tas i beaktande i själva framtagandet av samordnade insatser. Samtidigt lyfter han fram att dessa hinder inte bara behöver vara av ondo. Tvärtom kan de fungera som en grogrund för utvecklande diskussioner, vilka i sin tur bidrar till att föra arbetet framåt.

Socialstyrelsen (2012: 7) presenterar en kartläggning av olika interventioner som berör det förebyggande arbetet mot ungdomskriminalitet, och samverkan i arbetet mellan olika aktörer. Syftet med kartläggningen är att utvärdera dessa interventioner för att kunna identifiera vad som förväntas av dem. Det är 40 interventioner som har kartlagts, varav dessa är tagna ur 57 studier i Norden, USA och Storbritannien.
Den typen av intervention som studien fokuserar på är social prevention, vilket innebär att interventionen lägger fokus på att minska ungdomars benägenhet att begå kriminella handlingar (Socialstyrelsen, 2012: 11).

De olika interventionerna som har utvärderats i denna undersökning, delades in i olika grupper. Dessa är breda lokala satsningar, eftervård, skyddstillsyn på särskilt centrum, skyddstillsyn utan specifik lokal, kombination av pedagogisk och annan individuell behandling, avhopparprogram och övrigt (Socialstyrelsen, 2012: 20). Studiens resultat visar olika utfall beroende på vilken grupp som undersökts. En undersökningsgrupp visar att att interventionerna hade motverkat och minskat risken för att de unga ska utveckla ett kriminellt beteende, samt hjälpte dem lämna kriminella nätverk (Socialstyrelsen, 2012: 32). En annan grupp visar att interventionerna i den gruppen inte hade gett någon effekt på antalet brott som begåtts efter interventionen (Socialstyrelsen, 2012: 33).

Vidare diskuterar Socialstyrelsen bakomliggande faktorer för bristande samverkan och metoder för att förbättra samarbetet mellan aktuella aktörer. För att samverkan ska kunna fungera, krävs det att det finns en förankring av det ideella arbetssättet hos de lokala politikerna och högt uppsatta tjänstemän. Att ett samverkansprojekt får ekonomiskt stöd från politiker på olika nivåer kan vara på både gott och ont. Detta då de ger projektet legitimitet medan det även påverkar de yrkesverksammas handlingsutrymme till att hitta egna lösningar. Utvärderingen visar därför att det är av relevans att helhetsbilden är detsamma i lokalsamhället, och att resurserna fördelas lika mellan de olika aktuella aktörerna. Utvärderingen visar även på att de

strukturer som redan är en del av arbetet mot ungdomsbrottslighet är ett hinder för att öka samverkan mellan olika aktörer. Detta är att de redan befintliga strukturerna inte tagits fram utifrån en ambition om ökad samverkan. Ännu en faktor som anses vara ett hinder, är det faktum att planeringen för att nå samverkan inte efterföljs systematiskt. Exempel på när planeringen inte följs systematiskt är otillräcklig dokumentation, då det blir svårare för andra aktörer att ta del av relevant information. Vidare lyfts vikten av kommunikation fram. Om det förekommer bristande kommunikation, riskerar det bli en otydlighet kring vilka olika roller varje aktör har i projektet. Detta kan bidra till att de olika aktörerna ser varandra som konkurrenter och därmed förekommer det en otrevlig stämning. Utvärderingen visar att den stora samverkansbristen berodde på att man inte lyckats implementera samverkansprojektet i verkligheten (Socialstyrelsen, 2012: 34–35).

Forskningen visar att samverkan och samarbeten mellan olika aktörer i samhället är väsentliga för att komma åt ett socialt problem som ungdomsbrottslighet. Detta då olika aktörer bidrar till policyformulering på olika sätt, och kan därmed utveckla en agenda utifrån olika perspektiv (Kassman Et. al, 2016: 115).

Samarbetsprojektet som är aktuellt i denna studie, SIT, startades i juni 2011 där Polisstyrelsen ansvarade för att genomföra projektet. Däremot hade socialtjänsten det huvudsakliga ansvaret på fältet. I systemen skulle polisen, socialtjänsten och skolor vara delaktiga, om andra aktörer var av relevans skulle även dessa vara delaktiga. Målgruppen bestod av ungdomar i åldern 15 till 25 (Kassman et al., 2016: 115).

Inom det svenska rättssystemet är samverkan och vård av unga kriminella av relevans, där socialtjänsten har en stor roll. Unga kriminella upp till 20 år, hänvisas ofta till socialtjänsten för att kunna få behandling. Trots relevansen av behandling för unga kriminella och vikten vid samarbeten, finns det begränsningar som riskerar att inskränka på detta. En sådan begränsning kan exempelvis vara sekretessen (Kassman Et. al, 2016: 116).

Undersökningen som gjordes tog hjälp av ett avtal som skrevs under av polisen och socialtjänsten. Avtalet beskrev en viss målgrupp av unga som riskerar att hamna i kriminalitet och att samverkan mellan olika aktörer av relevans skulle ske med hjälp av förebyggande arbete. Detta för att hindra problematiken innan den påbörjades (Kassman Et. al, 2016: 120). Produkten av forskningsprojektet gav goda resultat och beskrevs som bland annat systematiskt

och effektivt i kampen mot brottslighet. Trots detta lyfts vikten vid att den kriminella måste vara mottaglig för behandlingen för att arbetet ska kunna fungera (Kassman Et. al, 2016: 124–125).

4.5 Handlingsutrymme

Marie Wörléns artikel *Att prioritera i socialtjänsten - om kommunalt handlingsutrymme och beslutsfattande* (2010: 28) är en redogörelse av de faktorer som styr prioriteringarna inom socialtjänsten. Studiens urvalsgrupp utgjordes av politiker och tjänstemän inom Socialtjänsten i sex olika kommuner. Med begreppet "prioritering" har Wörlén haft som avsikt att förstå hur tillgängliga resurser fördelas mellan olika klientgrupper, samt varför vissa klienter får tillgång till resurserna innan andra. Hon lyfter fram att det lider brist på tidigare studier inom området. Hennes egen studie genomfördes 2006, med enkät som vald metod. Frågorna kretsade kring respondenternas egna erfarenheter av hur prioriteringarna går till, samt hur de själva anser att de bör gå till.

Wörlén visar att de lagar som styr socialtjänstens arbete fungerar som en fingervisning om hur prioriteringar bör gå till. Dessa kan vara svåra att implementera i det beslutsfattande arbete som socialtjänsten ägnar sig åt. Vidare anger lagarna inte i vilken omfattning verksamheten ska bedrivas, eller hurdan kvaliteten på arbetet bör vara (Wörlén, 2010: 30).
545 respondenter besvarade enkäten; av dessa utgjordes 354 av tjänstemän och 191 av politiker. Gemensamt för samtliga var att någon form av myndighetsutövning räknades till deras arbetsuppgifter. Bland dessa finns tjänstemän verksamma inom individ- och familjeomsorg. Enligt Wörlén är dessa typexempel på vad som går under beteckningen gräsrotsbyråkrater. Detta innebär att deras handlingsutrymme att prioritera och bestämma hur resurserna ska fördelas i regel är ganska stort (Wörlén, 2010: 32).
Gällande hur tjänstemännen svarat i enkäten så framgår det att i stort sett alla pekat på lagstiftning som direkt avgörande för beslutsfattandet. Lagstiftningen och dess gränsdragningar påverkar alltså deras arbete starkt. Wörlen (2010: 33) pekar dock på att hennes studie inte gör det möjligt att se exakt var dessa gränser går, utan enbart visar att de finns där. Lagstiftningen till trots så ansåg 90 procent att de hade stor frihet gällande arbetssättet. Det innebär att de kunde utforma arbetet i stort sett hur de ville, och inte kände sig vidare begränsade av lagen. De flesta tjänstemännen ansåg emellertid att det rådde brist på tillräckligt med resurser inom verksamheten. En femtedel ansåg att resurserna var helt otillräckliga. Knappt tre fjärdedelar

uppgav att de ofta eller ganska ofta behövde göra prioriteringar i arbetet (Wörlén, 2010: 35 - 38).

5. Teori

I detta avsnitt presenteras två olika teoretiska perspektiv: organisationsteori och Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater. Syftet med teorierna är att skapa en större förståelse för den insamlade empirin utifrån frågeställningarna, vilka rör arbetsmetoder, handlingsutrymme och förbättringsområden. I samband med presentation av respektive teori kommer vi även att lyfta ett antal centrala begrepp. Dessa kommer att fungera som verktyg för att öka förståelsen av empirin utifrån teorierna. Begreppen vi har valt ut är sådana som är återkommande inom de båda teorierna. På så sätt får vi fram de mest centrala delarna av teorierna när vi gör vår analys, i vilken vi genomgående kommer att koppla till teorierna.

5.1 Organisationsteori

Inom organisationsteori lyfts tre olika begrepp fram: struktur, kultur och processer. Dessa begrepp fungerar som verktyg för att förstå hur organisationer fungerar (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 35-37). Vi har valt att fokusera på begreppet "struktur''. Detta för att skapa en större förståelse för hur socialtjänstens olika avdelningar strukturerar upp sitt arbete för att komma åt ungdomskriminalitet. Begreppet "struktur'' kommer ursprungligen från det latinska språket och betyder sammanfogning eller byggnadssätt. En organisations struktur omfattar oftast olika komponenter som tillsammans utgör den större organisationen (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 46).

Strukturen inom en organisation kan vara såväl synlig som osynlig. Dessa olika typer av struktur benämns formell, respektive informell, struktur. Den formella strukturen kännetecknas av de regler och riktlinjer som anses vara huvudsakliga. Dessa regler utformas i enlighet med de mål organisationen satt upp för den verksamhet som bedrivs. Vidare fungerar de även som ett verktyg för ledningen att se till att arbetet bedrivs på ett specifikt sätt. Den formella strukturen är även ett sätt för organisationen att uppnå legitimitet, och på så sätt få ett visst erkännande från allmänheten. Större organisationer som socialtjänsten hade haft svårt att anses legitima utan en tydlig formell struktur. Sådana större organisationer benämns ofta "byråkratier". Hur omfattande den formella strukturen är inom en organisation varierar

emellertid (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 46-47), vilket i sin tur påverkar hur stor roll den informella strukturen spelar.

Så till den informella strukturen, även kallad för den osynliga strukturen. Denna struktur baserar sig på människors sociala behov, vilka den formella strukturen inte tar hänsyn till. Den informella strukturen bidrar till att informella normer tas fram inom organisationen, men även medarbetarens förhållande till organisationen utvecklas utifrån denna.
Den informella strukturen kan komma att påverka organisationen på olika sätt, det har tagits fram vissa teser om hur den kan vara påverkande. Dessa teser är tesen om social behovstäckning, kompletteringstesen, förvrängningstesen och motsättningstesen. Tesen om social behovstäckning innebär att den informella strukturen tillgodoser sociala behov hos medarbetarna såsom social trygghet, socialt stöd men även individens behov till kontakt med andra. Kompletteringtesen går ut på att den informella strukturen kompletter den formella strukturen. Detta bland annat utifrån att det finns ett behov i form av möjligheter till kontakt och självständighet hos medarbetaren. Dessa teser kan även ha en negativ funktion. Förvrängningstesen omfattar risken att den formella strukturen försvinner, medan motsättningstesen innebär att medarbetarna skapar en fientlighet mot den formella strukturen (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 48).

Dessa olika typer av strukturer fyller olika funktioner inom en organisation. Den informella strukturen tillgodoser behov som den formella strukturen inte täcker, medan den formella strukturen bland annat syftar till att arbetsuppgifterna ska bli gjorda av medarbetarna. Hur viktigt det än är att den formella strukturen efterföljs så är det emellertid av vikt att organisationen kan vara flexibel. Det går inte att hålla fast vid de formella rutinerna till varje pris. Detta då omvärlden ständigt förändras till följd av, exempelvis, nya ekonomiska, teknologiska eller politiska förhållanden (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 64).

I vår studie är det även väsentligt att vi tar hänsyn till ytterligare en faktor inom organisationsteorin. Nämligen att organisationer är öppna system som både påverkar och påverkas av sin omgivning. Lindkvist, Bakka och Fivelsdal (2014: 77-78) lyfter fram inputvariabler, organisationsvariabler och outputvariabler som ett sätt att förstå denna process. Den variabel som har stor betydelse i vår undersökning är inputvariabler, vilka är de externa faktorer såsom olika marknader och teknologin, som påverkar organisationen. Därefter talas det om organisationsvariabler, som omfattar hur den inre strukturen och olika processer

inom organisationen formar denne. Här blir organisationens resurser aktuella. Slutligen talas det om outputvariabler som består av två olika huvudgrupper. Den första utgörs av ekonomiska och tekniska resultatvariabler, alltså om organisationen arbetat effektivt och huruvida de uppnått sina mål. Den andra huvudgruppen är konsekvenser för de anställda, alltså medarbetarnas trivsel och arbetsmiljö (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 77-78).

Detta teoretiska perspektiv anses lämpligt för vår studie, då det skapar en förståelse för hur organisationen och dess struktur kan komma att påverka verksamhetens arbete. De teoretiska begrepp som benämns i analysen är verktyg, effektivitet, informell struktur, formell struktur, kompletteringstesen, förvrängningstesen, förändring och inputvariabler.

5.2 Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrati

Med "gräsrotsbyråkrati" eller "street level bureaucracy" avses de institutioner vars yrkesverksamma handhar fördelningen av sociala förmåner, och utövandet av offentliga sanktioner. Kännetecknande är att de som verkar inom dessa organisationer har en direkt kontakt med medborgarna. Vidare är syftet med teorin att förstå vilken plats individen får i sådana organisationer. Till följd av otillräckliga resurser, är nödvändiga för att kunna ge varje individ rätt hjälp, så menar Lipsky (2010: xi) att de yrkesverksamma hindras från att utföra arbetet så som det är tänkt. Istället utformar de rutiner och arbetssätt med utgångspunkt i den rådande resursbristen, vilka är avgörande för hur organisationens uppdrag tar sig i uttryck i praktiken (Lipsky, 2010: xiii).

Lipsky menar att gräsrotsbyråkratins uppsatta mål ofta präglas av konflikter. Exempel på en sådan är om organisationens mål bör vara klient-centrerade eller organisations-centrerade. Varje enskild individ har rätt till den specifika hjälp hen behöver. Samtidigt bör arbetet utföras snabbt och effektivt, i enlighet med de organisatoriska riktlinjerna. Dessa faktorer går emellertid inte alltid hand i hand (Lipsky, 2010: 44).
En viktigt aspekt är att klienterna inte är där av egen vilja. Lipsky menar att det beror på att det saknas alternativ till dessa institutioner. Det finns ingen alternativ polis eller socialtjänst; dessa är statliga/kommunala myndigheter som har monopol på sina respektive uppdrag. Det innebär att yrkesutövaren i regel inte har något att förlora på att klienten är missnöjd med hjälpen. Institutionerna kan ta emot klagomål på löpande band, utan att det inverkar på organisationens policy. Att klienten inte är där av egen vilja formar även relationen mellan denne och

yrkesutövaren. Klienten inte har möjlighet att utebli från möten med yrkesutövaren utan att det får mer eller mindre allvarliga konsekvenser (Lipsky, 2010: 54-56).

Lipsky (2010: 82-83) lyfter även omöjligheten i att utföra arbetet korrekt. Detta då gräsrotsbyråkratens uppdrag tenderar att präglas av resursbrist samtidigt som målen, som tidigare nämnts, kan vara otydliga. Som ett svar på denna omöjlighet brukar yrkesutövaren använda sig utav olika strategier för att göra arbetet hanterbart. En strategi är att organisera arbetet utifrån de resurser som faktiskt finns tillgängliga. Detta görs exempelvis genom att de förstår klientens behov utifrån resurserna. På så sätt anpassas klientens behov till verksamhetens resurser. En annan strategi är att de yrkesverksamma väljer att förstå uppdraget i främsta hand utifrån resurserna. Detta är möjligt då målen med arbetet ofta är otydliga. På så sätt utförs arbetet snarare i enlighet med tillgängliga resurser än med målen.

Människor i allmänhet utvecklar rutiner för att göra vardagen mer begriplig och hanterbar. Byråkrater, som arbetar inom organisationer där uppdraget är komplext, gör det i synnerhet. Rutinisering är rentav synonymt med byråkratisering, menar en del analytiker. Med det sagt så formar byråkraten uppdraget utifrån sitt sätt att skapa rutiner (Lipsky, 2010: 83). Detta sker i så hög grad att rutinerna ibland går rakt emot organisationens officiella policy, medan de andra gånger går helt i linje med den. Emellertid framhåller Lipsky (2010: 86) att det inte alltid är så enkelt att urskilja officiella rutiner från inofficiella sådana. Exempelvis kan det som är inofficiella rutiner hos en byråkrati vara officiella sådana hos en annan.

Ett sätt att skapa rutin är genom att ransonera. Organisationen måste i någon mån ransonera de allmänna medel de kan erbjuda medborgarna; likaså de enskilda byråkraterna (Lipsky, 2010: 87). Tiden är en aspekt som ransoneras. Byråkraten avsätter en begränsad mängd tid till varje klient. Klienterna behöver även vänta för att få hjälp, därav upprättandet av kösystem. Kösystemet hjälper byråkraterna att effektivisera arbetet. När tiden inte utnyttjas effektivt får det olika konsekvenser för byråkraten och klienten. Hos byråkraten visar det sig genom dröjsmål i uppdraget, hos klienten i form av att behöva vänta (Lipsky, 2010: 89-90). Denna väntan är inte helt oproblematisk utan påverkar klienten så till vida att den har en tendens att förminska dennes behov (Lipsky: 2010: 93). Klienten har behov av hjälp just nu men väntetiden i sig signalerar att behovet kan tillgodoses senare.

Slutligen talar Lipsky (2010: 160) om vikten av “accountability”, det vill säga att byråkratin tar ansvar för sitt uppdrag, och gör så med transparens. Byråkratin hade inte överlevt i en modern demokrati utan denna faktor. För ökad legitimitet har användandet av manualer införts allt mer. Dessa minskar antalet oförutsedda utfall i arbetet. Emellertid inskränker de på de yrkesverksammas handlingsfrihet. Manualanvändandet är ett sätt för ledningen att utöva kontroll över de längst ner i den hierarkiska pyramiden. Men framförallt så säkerställer det att specifika procedurer tillämpas, vilka ger standardiserade svar, som i sin tur följer med specifika instruktioner för hur ärendet ska tas vidare (Lipsky, 2010: 162).

Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrati är av relevans för denna studie då perspektivet bidrar till att förstå hur handlingsutrymmet formar arbetet med unga kriminella. Teoretiska perspektiv som benämns i analysen är accountability, tid, klientcentrerad, effektivitet, rutin, monopol och legitimitet.

6. Metod

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur vi genomfört vår studie. Sex olika underrubriker kommer att presenteras: metodologiska överväganden, urval och undersökningspopulation, metodens tillförlitlighet, bearbetning och analys, etiska överväganden samt presentation av respondenterna

6.1 Metodologiska överväganden

För att genomföra vår undersökning använde vi oss av kvalitativ metod. Detta då kvantitativ metod är begränsande när det gäller att förstå samhälleliga problem (Ahrne och Svensson 2015: 12-13). Kvalitativ metod är rörlig (Bryman, 2008: 412-413) och dess syfte är att skapa en djupgående förståelse för problematiken som undersöks. Detta är förenligt med den studie vi har genomfört då vi ville få en uppfattning om enskilda socialarbetares upplevelser av att arbeta med ungdomsbrottslighet.

Intervju är det vanligaste tillvägagångssättet inom kvalitativ metod. Det är också det tillvägagångssätt vi har använt oss av. Då vi vill få en bild av enskilda socialarbetares uppfattningar är öppna frågor av vikt, vilka möjliggörs av intervju som metod.

Ahrne och Eriksson-Zetterquist (2015: 37) talar om olika former av intervjuer och lyfter fram de fördelar forskaren har vid valet av just intervju som metod. Forskaren har vid intervju makten att bestämma vilka frågor som ska ställas. Detta inbegriper bland annat möjligheten att ställa följdfrågor. Med detta tillvägagångssätt får forskaren en mångsidig bild av ämnet i fråga. Semistrukturerad intervju är en intervjumetod som används inom kvalitativ metod, vilken vi använt oss av i vår studie (Bryman, 2008: 206).

Interju som tillvägagångssätt karaktäriseras av sin flexibilitet. Detta utifrån att intervjuguiden sällan följs rigoröst. Denna intervjuform anpassas ofta efter intervjupersonen och de olika ämnen som uppkommer under intervjun (Bryman, 2008: 415).

Då de semistrukturerade intervjuerna har gett intervjupersonerna en viss frihet att uttrycka sig, har det gynnat oss. Hade vi använt oss av en annan intervjumetod, finns risken att de skulle begränsa de olika yrkesverksamma som vi har pratat med. Intervjuguiden som användes vid intervjuerna redovisas under bilaga ett.

Då det råder en pågående pandemi, skedde samtliga intervjuer genom digitala forum i enlighet med de rekommendationer som Lunds universitet och Folkhälsomyndigheten presenterat. De digitala forum som användes var Zoom, Skype och facetime. Det faktum att intervjuerna genomfördes digitalt kan ha påverkat studiens resultat. Detta utifrån att forskaren inte har samma möjlighet till att tolka respondentens kroppsspråk och stämningen i rummet. Därav, var vi noggranna med att genomföra intervjuerna med kamera på, detta för att intervjun skulle kännas så nära en fysisk intervju som möjligt. De digitala intervjuerna påverkade även transkriberingarna, såtillvida att ett fåtal ord inte gick att tyda när vi lyssnade igenom ljudfilerna på grund av något sämre ljudupptagning.

6.2 Urval och undersökningspopulation

Vi har valt att använda oss av ett målinriktat urval i kombination med ett snöbollsurval. Ett målinriktat urval innebär att valet av undersökningspopulation görs utifrån vilka personer som

forskaren tror kan vara intressanta för undersökningen (Bryman, 2008: 434). Utifrån våra frågeställningar bestämde vi oss för att vi ville intervjua socialsekreterare som arbetar med målgruppen på socialtjänstens olika enheter. Genom att ha sökt oss till dessa, har vi fått svar på hur de arbetar med ungdomar som har blivit misstänkta/dömda för brott. I sökandet efter våra respondenter har vi varit i kontakt med olika yrkesverksamma i två olika kommuner. Vi inriktade oss till en början på personer tillhörande en enhet som jobbar uteslutande med ungdomsbrottslighet. De utgjorde därmed vårt målinriktade urval. Snöbollsurvalet har bestått i att vi blivit hänvisade till andra nyckelpersoner inom organisationen, genom de som utgjort vårt målinriktade urval. Detta är också syftet med snöbollsurval, att en respondent tenderar att generera flera.

6.3 Metodens tillförlitlighet

I vår analys av det insamlade materialet har hänsyn tagits till att den genomförts med tillförlitlighet och äkthet. Tillförlitligheten syftar till att undersöka det vi ville undersöka. Äktheten, å sin sida, handlar om exaktheten i mätverktygen (Jönsson, 2010: 13). Tillförlitlighet omfattar följande fyra kriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera. Trovärdigheten består i att forskaren följt forskningens riktlinjer och regler. Det är väsentligt att säkerställa att vi har förstått svaren korrekt och att vi försäkrar oss om att även respondenterna har förstått frågorna. Det betecknas som respondentvalidering. Under intervjuerna var vi därför noggranna med att ställa frågorna tydligt. Vi besvarade även frågor som respondenterna hade kring frågorna som ställdes. I den mån det var möjligt, valde vi även att repetera respondenternas svar för att säkerställa att svaret hade tolkats korrekt.

Överförbarheten innebär att studiens resultat ska kunna genomföras även i en annan kontext. Överförbarheten är av relevans då kvalitativa studier ofta baseras på en begränsad grupp människor i en särskild kontext. Vår studie riktade in sig på en grupp bestående av sju socialarbetare. Vi är osäkra om vår studie är överförbar. Detta utifrån att vi har undersökt faktorer inom socialtjänsten som kan variera från en kommun till en annan.

Pålitligheten innebär att undersökningsprocessen ska görs offentlig, för att sedan granskas av sakkunniga som bedömmer pålitligheten. I detta fall har vår handledare fungerat som granskare av vår studie, även examinatorn kommer att fungera som granskare.

Möjligheten att styrka och konfirmera innebär att studien genomförs i god tro. Med detta avses att forskarens egna åsikter och tankar inte färgat studiens resultat. Vi har genom hela undersökningen reflekterat över detta. Vi har varit medvetna om våra egna uppfattningar av ämnet i fråga, och varit noga med att hålla dem utanför studien. Samtliga beslut har skett i samråd med vår handledare, som därmed har hjälpt till med vägledning.
Studiens äkthet omfattar följande fem kriterier: taktisk autenticitet, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet, och rättvis bild.

Rättvis bild lyfter fram vikten av att samtliga värderingar ges rättvisa i studien. Ontologisk autenticitet handlar om huruvida studien gett intervjupersonerna en bättre förståelse av sin situation. Pedagogisk autenticitet handlar om ifall respondenterna fått ökad förståelse för andra samt hur de upplever sin omgivning.

Katalytisk autenticitet handlar om ifall studieresultatet gett respondenterna möjlighet att förändra sin situation. Slutligen handlar taktiskt autenticitet om huruvida respondenterna genom studieresultatet getts möjlighet att använda sig av specifika åtgärder för att ändra sin situation. (Bryman, 2008: 356-357). När vi genomfört vår studie har vi varit noga med att beakta alla undersökningsdeltagares åsikter, i syfte att nå en rättvis bild. När det gäller ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet och katalytiskt autenticitet så har metodens begränsningar synliggjorts. Detta då vi som studenter inte har samma utrymme som en professionell forskare har. Detta utifrån kunskapsbrist, tidsbrist, otillräcklig erfarenhet hos oss i förhållande till den urvalsgrupp som vi valt att studera.

6.4 Bearbetning och analys

För att kunna analysera empirin har vi spelat in intervjuerna och därefter transkriberat materialet. Vi valde att sätta igång med transkriberingen först efter att några intervjuer var genomförda. Till vår fördel var att vi var två och därför kunde dela upp transkriberingen. Därtill kunde vi alltid höra med den andre om det var något i transkriberingen som var oklart för oss, tex om det var något ord någon av oss hade svårt att tyda.

Kodning är en av de vanligaste teknikerna som används vid analys av kvalitativa data. Det är också den teknik vi använt oss av vid analys av vårt material. Vid en sådan analys, blir särskilda frågeställningar aktuella för forskaren. Exempel på sådana frågeställningar är vad

informationen presenterar och vilket tema som är synligt i materialet (Bryman, 2008: 523). Kodningen görs genom att transkriberingarna eller fältanteckningarna läses igenom ett flertal gånger, där man till en början inte analyserar vilka teman som är aktuella. Därefter tas nyckelord fram ur materialet, varpå de teman dessa utgör därefter grundligt granskas. När temana, eller koderna, har tagits fram, blir det möjligt att se om det finns teoretiska kopplingar mellan empirin och de aktuella teorierna. Utöver att koda genom att gå igenom materialet upprepade gånger, så kunde en del av våra teman urskiljas redan vid intervjutillfällena (Jönsson, 2010: 56). Detta underlättade bearbetningen av materialet. Hade vi sparat all kodning till efter intervjutillfällena är risken att vi "drunknat i data", som Bryman lyfter fram som en risk med ett sådant tillvägagångssätt (Bryman, 2008: 523-525).

De återkommande teman vi har kunnat skönja i vår empiri är handlingsutrymme, samverkan och samarbeten, verktyg och åtgärder samt förbättringsområden. Dessa har i analysen kopplats till den tidigare forskningen och de valda teoretiska perspektiven: organisationsteori och Lipskys teori om gräsrotsbyråkrati.

6.5 Etiska överväganden

Gällande etiska överväganden har hänsyn tagits till följande fyra krav. Kraven har använts som utgångspunkt i förhållande till etiska dilemman. Dessa utgörs av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.
Informationskravet handlar om att respondenten får kännedom om studiens syfte och att dennes medverkan är frivillig. Kravet innebär också att respondenten informeras om att denne kan avbryta sin medverkan vid vilket tillfälle som helst under studiens gång (Vetenskapsrådet, u.å: 7). Respondenterna informerades på förhand om studiens syfte samt att deras deltagande är frivilligt.
Samtyckeskravet innebär att samtycke inhämtas från respondenterna. Skulle en tredje part involveras, måste även denne ge sitt samtycke (Vetenskapsrådet, u.å: 9). Muntligt samtycke inhämtades både innan och vid intervjun.

Konfidentialitetskravet innebär att överenskommelse görs mellan forskare och respondent rörande vilka uppgifter som ska vara belagda med sekretess. Hit hör att respondenten

avidentifieras om denne vill det (Vetenskapsrådet: u.å: 12). Samtliga respondenter har avidentifierats utifrån konfidentialitetskravet, men även vilka kommuner som behandlats. Slutligen så innebär nyttjandekravet att den insamlade empirin enbart ska användas i vetenskapligt syfte. Utöver det, får inte informationen användas för åtgärder och/ eller beslut som kan påverka respondenten (Vetenskapsrådet: u.å: 14). Allt insamlat material har vi, mot bakgrund av detta, enbart använt i arbetet med studien. Vidare har det inte uppkommit information som inneburit att åtgärder vidtagits gentemot respondenten eller någon i dennes närhet.

Vi har inte mött på några etiska dilemman genom undersökningens gång, detta då vi noggrant har följt de etiska principerna. Detta bland annat genom att ett informationsbrev har skickats till samtliga respondenter innan intervjutillfället. Det bakomliggande syftet var att de skulle bli informerade om deras rättigheter vid deltagande i undersökningen. Informationsbrevet redovisas under bilaga två.

6.6 Presentation av respondenterna

Respondenterna bestod av sju yrkesverksamma socialarbetare på olika enheter inom socialtjänsten. En presentation av respondenterna och deras arbetslivserfarenheter inom socialt arbete kommer nedan. Namnen som redovisas är fiktiva sådana, detta för att enkelt kunna följa respondenterna och deras svar i analysen.

- Madeleine arbetar som biträdande enhetschef på enheten barn och unga, utredning. Hon påbörjade sin tjänstgöring i samma kommun som socialsekreterare på utredningsenheten 2006. Sedan dess har hon blivit biträdande enhetschef inom samma enhet.
- Daniel arbetar som behandlare på enheten 18 till 24, därav är hans målgrupp unga vuxna som är mellan 18 och 24 år gamla. Daniel har tidigare arbetslivserfarenheter av ungdomskriminalitet. Han arbetade på HVB-hem år 2000 och redan då mötte han på ungdomsbrottslighet i sitt arbete. När Lagen om unga lagöverträdare trädde i kraft 2007, var Daniel med och startade ett kriminalitetsprogram som idag används i hela landet.
- Katrin arbetar som socialsekreterare på enheten barn och unga, utredning. Hon utreder alltså barnets och familjens behov av insatser eller behandling. Målgruppen som hon

arbetar med är barn mellan 10 och 20 år. Katrin har arbetat på socialtjänstens utredningsenhet sedan 2009.

- Niklas arbetar som socialarbetare på fältet. Han har tidigare arbetslivserfarenheter av att arbeta med bland annat sluten ungdomsvård och på Statens institutionsstyrelse. Det framkom vid intervjun att han har cirka 20 års arbetslivserfarenhet av att arbeta med ungdomskriminalitet.
- Sandra arbetar som socialarbetare på fältet. Tidigare har hon arbetat som socialsekreterare på barn och unga, utredning.
- Lotta arbetar på Socialförvaltningens mottagningsenhet. Lotta har tidigare arbetslivserfarenhet av att arbeta på polishuset som socialsekreterare. Hon hanterar även i nuläget orosanmälningar från bland annat Polismyndigheten och närvarar vid polisförhör.
- Fia arbetar som socialsekreterare på mottagningsenheten. Även hon har erfarenhet av att arbeta på polishuset och hanterar i nuläget orosanmälningar från bland annat Polismyndigheten.

7. Analys och resultat

I detta avsnitt kommer vi att lyfta vår empiri och dess resultat i förhållande till den tidigare forskningen samt teorierna.

7.1 Verktyg och åtgärder

Detta avsnitt rör de verktyg och åtgärder som respondenterna använder sig av i arbetet med ungdomarna. Lotta, Fia och en tredje kollega, arbetar med att göra förhandsbedömningar på barn och unga som är misstänkta för brott. De hanterar samtliga orosanmälningar som kommer från polisen. Arbetskollegorna delar på de orosanmälningar som inkommer och gör därefter en förhandsbedömning, samt närvarar vid polisförhör. Då de arbetar på mottagningsenheten, hanterar de endast orosanmälningar som rör barn som inte har en etablerad kontakt med socialtjänsten.

> Nej men det stora syftet är ju såklart att vi ska upptäcka... ungdomar i god tid och... liksom... avbryta kanske negativ utveckling [...] så att man kan hjälpa dom att dom får [...] rätt insatser… i tid liksom (Fia, mottagningsenheten).

Deras uppdrag är att fånga barn i tidig ålder för att avbryta en negativ utveckling. Vidare nämner de att de använder sig av BBIC-triangeln. Detta verktyg vägleder dem i deras kartläggning av de olika risk- och skyddsfaktorerna som är aktuella. Även Niklas och Madeleine beskriver hur de arbetar med kartläggning. Detta bland annat för att lotsa vidare ungdomen till mottagningsenheten. Så här säger Niklas:

> Vi är oerhört duktiga på att kartlägga, och bland annat, och då skriver ju bland annat en orosanmälan till syven och SiS som går till vår mottagningsenhet, där den unge då som vi anser utsatta sig för dom här riskmiljöerna och riskbeteendena, om det nu hamnar inom ramen för ungdomskriminalitet som då vi pratar om här (Niklas, fältarbetare).

Madeleine lyfter, likt Lotta och Fia, fram BBIC-tringelns betydelse:

> Barnets behov i centrum. Och vi jobbar ju utifrån den, återigen oavsett vad det är liksom för problematik som man liksom har blivit aktuell för (Madeleine, biträdande enhetschef).

Såsom Madeleine, Niklas, Lotta och Fia talar om att fånga upp barn i tidig ålder för att motverka ungdomskriminalitet med hjälp av BBIC, nämner även Socialstyrelsen detta. Ett ringa brott som snatteri kan vara början på en kriminell livsstil. Därmed finns det en risk att brotten blir grövre med tiden. De riskfaktorer som lyfts är ansträngd ekonomi, svaga sociala relationer eller vänner och familj som är kriminella (Socialstyrelsen, 2011: 11). Syftet med ett verktyg som BBIC kan även förstås utifrån Lipskys teori (2010: 44). Han lyfter att organisationer ofta präglas av konflikter, exempelvis om organisationen bör vara organisations- eller klientcentrerad. Klienterna utgör arbetets målgupp, och var och en av dem har rätt till den särskilda hjälp denne behöver. Samtidigt ska arbetet bedrivas effektivt, i enlighet med riktlinjerna. Lipsky (2010: 160-162) lyfter vidare hur byråkratier ökat sitt användande av manualer, eller verktyg, i syfte att öka sin legitimitet och effektivisera arbetet. BBIC kan mot bakgrund av detta förstås som ett verktyg som både syftar till att effektivisera arbetet och tillgodose klientens behov. På så tätar socialtjänsten till glappet mellan klientens, och organisationens, behov.

Katrin berättar om hur hon arbetar när hon gör en utredning och vilket hennes stora fokus är. Hon lyfter vikten vid att se ungdomen som en del av den större helhet som utgörs av dennes familj. Katrin menar på att problematiken hos ungdomen ofta grundar sig i ett missförhållande

i familjen. Sådana missförhållanden kan exempelvis vara brist på kommunikation mellan föräldrarna, att föräldrarna ligger i skilsmässa eller är skilda. Genom att se familjen i sin helhet, kan Katrin identifiera problematiken och därmed ge föräldrarna de resurser de är i behov av.

> Vi gör ju en vanlig utredning och vi tittar ju på [...] om man säger att polisen utreder själva brottet, [...] vi utreder ju inte brottet så, utan vi tittar ju mer på familjerelationerna (Katrin, utredning barn och unga).

Lipsky (2010: 54-56) menar att relationen mellan socialarbetaren och klienten präglas av det faktum att klienten inte är där av egen vilja. Ofrivilligheten består i att det saknas alternativ till en myndighet som socialtjänsten, som har monopol på sitt uppdrag. Därtill kan inte klienten låta bli att komma på möten utan att det får konsekvenser. Katrin uppger följande om relationsbygget:

> ... man måste ju, man behöver skapa en relation, vi behöver ju som socialsekreterare skapa en relation till dom som kommer, tänker jag att det går inte att jag skulle sitta där och skälla, för då kommer dom inte tillbaka (Katrin, utredning barn och unga).

Hon lyfter därmed fram vikten av att skapa en god relation. Mot bakgrund av Lipsky (2010: 54-56) uppger hon att en del klienter tenderar att utebli från möten om de skulle vara missnöjda med bemötandet. Hon lägger därefter till att en tänkbar konsekvens av detta kan bli att barnen tvångsomhändertas, om skäl för LVU föreligger.

I Lottas, Fias, Katrins och Madeleines tjänster ingår det även att skriva yttrande till Åklagarmyndigheten. Yttrandet kan begäras enligt Lagen om unga lagöverträdare (LuL), och är till för att ungdomen ska få behandling som påföljd. Till deras hjälp har de självskattningsverktyget PIKT som är en förkortning av psykologisk inventering av kriminella tankemönster. Katrin och Fia uppger följande:

> Sen är det ju ofta också att vi ska skriva ett yttrande. Antigen så är det [...] eller så skriver vi yttrande, [...] om åklagaren vill ha, asså att vi ska ha påföljd, asså ett straff liksom, då är det ju socialtjänsten som ska göra bedömningen (Katrin, utredningsenheten).

> Asså när vi skriver yttrande så gör vi ju en speciell [...] då ska dom svara på frågor i ett självskattningstest som heter PIKT (Fia, Mottagningsenheten).

Även Madeleine berättar om en bedömningsmetod som kan vara relevant att använda i en utredning där den problematiken är aktuell, adolescent drug abuse diagnosis (ADAD):

> ...den går igenom bakgrundsfaktorer kring familj och boende. Det är skola, det är utbildning, hälsa (både fysisk och psykisk), det är vänner, [...] kriminalitet, alkohol och droger. Så den är ju väldigt omfattande och där… [...] om ungdomen svarar något sånär sanningsenligt så får man fram liksom ett resultat kring vilka områden är det vi ska fokusera mer på (Madeleine, biträdande enhetschef).

Koshnood et. al lyfter i sin studie vikten vid att veta vilka de bakomliggande faktorerna är. Madeleine lyfter även vissa instrument som kan vara till hjälp vid en utredning eller ett yttrande. Vid användning av sådana instrument, såsom ADAD eller PIKT, blir det väsentligt att ha koll på vilka riskfaktorerna är enligt Koshnood. Det blir även relevant för att det förebyggande arbetet ska ge resultat (Koshnood, 2020: 1).

Daniel berättar om multisystemisk terapi (MST), som är en metod för unga kriminella som har ett asocialt beteende, men även om funktionell familjeterapi (FFT). Madeleine, likt Daniel, lyfter fram multisystemisk terapi (MST) som en åtgärd. Vidare nämner hon även social färdighetsträning (SST), funktionell familjeterapi, men även Kriminalitet som livsstil (KSL). Hon berättar även om social insatsgrupp (SIG). Likaså berättar Katrin om KSL och andra åtgärder såsom Maria nordväst och familjebehandling. Hon lyfter även olika lagstiftningar som är aktuella i arbetet: Socialtjänstlagen och Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Utöver myndighetsutövning för att bekämpa ungdomskriminalitet, arbetar andra enheter på fältet: “Det är mycket ambivalerande och mycket kvälls- och helg verksamhet där vi blir ditringda av antigen samarbetspartners eller [...]” (Niklas, fältarbetare).

Vidare berättar hans kollega Sandra mer om Kriminalitet som livsstil (KSL). Hon beskriver det som en samtalsserie som unga kriminella kan bli dömda till. KSL kan omfatta mellan 3-24 samtal där fältarbetarna är samtalsledare. Även Daniel berättar om KSL och förklarar följande:

> ... det handlar om hur den kriminella tänker [...] man behöver ändra sitt sätt att tänka för att ändra sitt beteende så att säga, så det är ganska kognitivt (Daniel, behandlare).

Vidare framkommer det att fältarbetarna även ansvarar för medling vid brott. Medling ska erbjudas i varje kommun och syftet är att brottsoffer och den misstänkte/dömde ska mötas. Niklas benämner det “reparativ rättvisa’’ och berättar att många brottsoffer går i samma klass som den misstänkte/dömde.

Madeleine, Katrin och Lotta berättar om yttranden samt olika instrument som kan vara till hjälp. Fältarbetarna, Madeleine, Katrin och Daniel berättar om KSL, som är en samtalsserie som unga kriminella kan dömas till i kombination med samhällstjänst. Detta talar även Socialstyrelsen om. De interventioner som Socialstyrelsen (2011: 20) berättar om och rekommenderar är då bland annat skyddstillsyn med eftervård, pedagogisk eller individuell behandling och avhopparprogram.

För att förstå hur Socialtjänsten arbetar för att komma åt och motverka ungdomskriminalitet, är det av relevans att undersöka olika enheter och deras funktioner utifrån det organisationsteoretiska perspektivet. Organisationsteori (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 47) lyfter formell kontra informell struktur samt deras funktioner. Alltså de riktlinjer och rutiner som ska följas (formell struktur) kontra den strukturen som medarbetarna skapar (informell struktur). Vårt studieresultat visar att är den formella strukturen är särskilt framträdande. Samtliga enheter har en formell struktur som måste följas. Däremot följer vissa enheter den formella strukturen mer än andra. Enheternas arbete går hand i hand: fältarbetarna arbetar i förebyggande syfte men kartlägger även barn/ ungdomar som är i behov av behandling. Därefter gör mottagningsenheten en förhandsbedömning för att avgöra om barnet har vissa riskebeteenden. Efter den gjorda förhandsbedömningen, utreder socialsekreterare på utredningsenheten vilket behov ungdomen har. Sist verkställs åtgärden hos behandlarna. Genom de olika enheternas funktioner, uppnår de tillsammans syftet med arbetet.

7.2 Handlingsutrymme

I detta avsnitt kommer vi att diskutera och framhäva socialarbetarnas handlingsutrymme samt hur det påverkar deras arbete.

En organisations informella struktur kan vara det handlingsutrymme som socialarbetaren tillåts verka inom. Detta då handlingsutrymmet är den osynliga struktur som medarbetarna själva skapar (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 46). Den informella strukturen skapas efter den formella struktur som finns i en organisation. Detta då den formella strukturen inte kan tillgodose alla behov hos medarbetarna men även för organisationens mål. Detta förhållande benämns även som kompletteringstesen, där bland annat vikten av en självständighet hos medarbetaren tas upp. Kompletteringstesen omfattar även behovet av mellanmänsklig kontakt inom samt utanför organisationen. Risken med en informell struktur inom en organisation är att att den formella strukturen förvrängs (förvrängningstesen), genom att medarbetarna inte följer

den. En annan risk är att motstånd mot den formella strukturen kan uppstå bland medarbetarna (motståndstesen) (Lidkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 47-48). Nedan framförs exempel från mottagningsenheten och utredningsenheten.

Socialsekreterarna på mottagningsenheten, Lotta och Fia berättar att deras handlingsutrymme är begränsat utifrån lagstiftningen, Lotta berättar följande:

> Asså jag skulle säga att utifrån lagstiftning så finns det inte så mycket utrymme [...] på något sätt. Vi måste liksom följa de här 14 dagarna och vi måste [...] göra det som står i lagen att vi ska göra [...] likadant vad det gäller yttrande och så, så finns det ju inte så mycket utrymme. Sen gör man ju som alltid liksom en individuell bedömning liksom [...] (Lotta, mottagningsenheten). .

Fia håller med henne och fortsätter med att berätta att de inte har beslutanderätt i sitt arbete. Samtliga beslut sker därmed i samråd med enhetschefen. Fia menar dock att det finns ett visst handlingsutrymme i förhållande till förutsättningarna: "Det jag kan tycka är ett problem ibland är ju att vi har vissa tidsramar som är väldigt snäva" (Fia, mottagningsenheten).

Lotta och Fia menar därmed att de har ett visst handlingsutrymme, men att de begränsas av lagstiftningen, bland annat i form av snäva tidsramar. Även Katrin lyfter att handlingsutrymmet påverkas av de tidsramar som ska följas enligt riktlinjerna. Som utredare har hon fyra månader på sig att genomföra en utredning, vilket hon menar ibland inte är rimligt. Hon säger följande:

> Nej men jag tror att det är det här med tiden. Varje individ behöver sin tid, till förståelse och insikt, [...] så. För att tiden, man kan inte riktigt bestämma, nu ska det ta tre månader. Utan allting är ju bara utveckling hos människan, den enskilde (Katrin, barn och unga utredning).

Lotta, Fia och Katrin benämner en faktor som är en del av den formella strukturen, som då är de tidsramar som ska följas. De har alltså inget större handlingsutrymme utifrån det. Lotta och Fia uppger även att de inte har beslutanderätt, utan att enhetschefen fattar samtliga beslut. Syftet med detta är att arbetet ska vara så rättssäkert som möjligt. Det framkommer även att Lotta och Fia upplever att de har ett handlingsutrymme i samtalet med klienten. Detta då de vid samtalet gör en bedömning av klientens situation, vilken senare ligger till grund för det beslut om

utredning ska inledas eller ej som fattats av enhetschefen. Utifrån organisationsteorin, är det tydligt att socialsekreterarna följer den formella strukturen, i detta fall lagstiftningen och förvaltningens rutiner. Det förekommer ingen förvrängning (förvräningstesen) då socialsekreterarna följer riktlinjerna. Däremot uppkommer det ett mindre motstånd, då de uttrycker klagomål mot de tidsramar som är aktuella. I intervju menar Lotta, Fia och Katrin att det inte är möjligt att ändra lagstiftningen. Det förekommer alltså en balans mellan den informella och formella strukturen, med ett visst missnöje. Utifrån Lipskys (2010: xi) teori om gräsrotsbyråkrater, ses den problematiken som beskrivs av Lotta, Fia och Katrin som dilemman som grundar sig i specifika faktorer. Sådana faktorer kan vara kunskapsbrist, tidsbrist eller annat. Socialsekreterarna i vårt fall uttrycker att det är tiden som är otillräcklig, varav de hindras från att genomföra sina arbetsuppgifter. Därför definieras handlingsutrymmet som rutiner utifrån tidsbristen som då formar verksamhetens arbetssätt. Lipsky (2010: 44) menar då att verksamheten präglas av konflikter, särskilt beaktat klientcentrerade verksamheter. Detta då det skapas dilemman kring att möta klientens behov samtidigt som socialsekreteraren ska följa de organisatoriska riktlinjerna.

Trots att det lyfts ovan att socialsekreterarna Lotta, Fia och Katrin har ett handlingsutrymme men att de begränsas av riktlinjerna, menar Katrin på att hennes handlingsutrymme är i stort tillräckligt:

> Ja, man måste ju följa lagen, men jag tycker ändå att man har rätt så mycket frihet i utredningsrollen [...] annars kan man lägga upp möten och så som man vill själv (Katrin, utredning barn och unga).

Hon uppger att hon kan organisera sina möten som hon själv vill, varav detta kan förstås som ett komplement till den formella strukturen. Detta då den inte nämner något om hur arbetet ska organiseras (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 48).

Även Daniel uppger nedan att han behöver förhålla sig till lagstiftningen i sitt arbete och ger exempel på bland annat upplysningsplikten och sekretess. Däremot menar han på att handlingsutrymmet är stort.

> ... man får förhålla sig till lagstiftningen så att säga [...] med upplysningsplikt, sekretess och allt sånt här, men annars har man ganska stort handlingsutrymme (Daniel, behandlare).

Madeleine menar att hon som arbetsledare har ett stort handlingsutrymme att verka inom. Emellertid lyfter hon en begränsning, som berör svårigheten med att skriva yttrande:

> ... domstolarna tycker det är viktigt att dom får vård så dom är ändå med på att åtta samtal är okej, fast att det egentligen är i överkant med tanke på [...] straffets värde liksom. [...] så på ett sätt så måste vi väga in det. För hade vi föreslagit sex månader på behandlingshem när det är ett ringa narkotikabrott så kommer dom ju inte döma till det, för det är alldeles för mycket, och då får dom böter istället (Madeleine, biträdande enhetschef).

Lipsky (2010: 162) skriver om "accountability'', alltså att byråkratin tar ansvar för sitt uppdrag och gör så med tydlighet. Detta bidrar till legitimitet hos en verksamhet och gör att verksamheten följer riktlinjer alltmer. Något som emellertid kan innebära att handlingsutrymmet krymper. Madeleine måste följa riktlinjerna, då det är av vikt för rättssäkerheten och socialtjänstens legitimitet. Vidare är syftet med detta även att den unge ska få adekvat vård. Däremot gör detta att hennes eget handlingsutrymme minskar.

Gemensamt för Lotta, Fia och Madeleine är att samtliga arbetar med myndighetsutövning och därmed ska följa lagstiftningen samt de organisatoriska rutinerna. Samtliga av dessa respondenter pekar på att de behöver förhålla sig till lagen. Trots att de upplever att de begränsas av lagstiftningen och tidsramen, menar de emellertid att deras handlingsutrymme är tillräckligt. Wörlens (2010: 33) studie av socialarbetarens handlingsutrymme visar ett liknande resultat. Lagstiftningen lyfts fram som avgörande för beslutsfattandet samtidigt som respondenterna uppgav att handlingsutrymmet var omfattande. Däremot visar inte artikeln att respondenterna i hennes studie angett just tidsramen som en begränsande faktor. Istället pekar den på en upplevelse av generell resursbrist (2010: 35-38).

Utifrån organisationsteori utgör lagen och verksamhetens rutiner den formella struktur som faktiskt styr socialarbetarnas arbete. Samtliga respondenter tar upp det faktum att de alltid måste förhålla sig till lagen och att de inte kan bortse från den. Den formella strukturen är alltså byråkratin inom en organisation som sätter upp ramar för hur arbetet ska genomföras. Den formella strukturen bidrar även till att verksamheten erkänns av omgivningen och ger organisationen legitimitet. Här benämns myndighetsutövningen i vår studie. Utöver den formella strukturen och ett begränsat handlingsutrymme, upplevs ett tillräckligt

handlingsutrymme finnas. Samtliga respondenter menar på att de styr över hur de kommer fram till bedömningen som ska göras. De får välja var, med vilken samtalsmetod och liknande (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 47).

Till skillnad från Lotta, Fia, Katrin, Madeleine och Daniel uttrycker Niklas och Sandra (fältarbetare) att de själva formar sitt arbete: "vi driver verkligen verksamheten tillsammans, vad vi ser kan behövas'' (Sandra, fältarbetare). Det framkommer även att det är väsentligt att hon och kollegorna är flexibla i sitt arbete. Niklas instämmer:

> ...vi är våra egna verktygslådor, det är [...], om man vill och du har 12-timmars så kan du vara, ja, du kan vara aktiv 24/7, men det är man får se det inom rimlighet också. Men ja, stort utrymme för ja, för er frågeställning. Ja, det här är verktygslådan så att, den använder vi (Niklas, fältarbetare).

De upplever inte att de begränsas i sitt arbete och uppger även att de har en stor kontakt med yrkesverksamma som arbetar med myndighetsutövning på socialtjänsten. Alltså har de möjligheten att kontakta sina kollegor vid behov av exempelvis omhändertaganden. Niklas uppger även att det är av relevans att ha ett fungerande säkerhetstänk. Till skillnad från de andra respondenterna, framgår det av fältarbetarna att de inte lider av tidsbrist, snarare att de behöver begränsa sig själva. Mot bakgrund av Lipskys teori (2010: 162) följer de inte direkt några manualer eller riktlinjer, förutom anmälningsskyldigheten och sekretessen. Med detta följer emellertid bieffekten att deras legitimitet löper större risk att ifrågasättas.

Överlag har det skiljt sig åt mellan främst fältarbetarna och resterande enheter. Respondenterna vars arbete omfattar myndighetsutövning uttrycker att de är hårt styrda utifrån lagstiftningen medan fältarbetarna uttrycker det motsatta. Emellertid uttrycker majoriteten av respondenterna att handlingsutrymmet är stort tillräckligt. Den formella och den informella strukturen har kompletterat varandra vilket stämmer med organisationsteorin, såsom kompletteringstesen menar på. I organisationsteori talas det även om olika teser som kan bli aktuella inom en organisatorisk struktur: kompletteringstesen, förvrängningstesen och mottsättningstesen. Däremot är det även synligt i vår undersökning att förvrängningstesen inte är aktuell, men att motsättningstesen är det. Detta då Lotta, Fia och Katrin kritiserar den formella strukturen och menar på att deras tidsram är för snäv. Niklas och Sandra menar däremot på att de har ett stort handlingsutrymme (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 48).

7.3 Samverkan och Samarbeten

I detta avsnitt kommer en presentation av den samverkan som sker mellan olika aktörer för att motverka ungdomsbrottslighet. Här kommer det även benämnas hur samarbetet fungerar och om det behöver utvecklas.

Samtliga respondenter menar att det förekommer samverkan mellan socialtjänsten och andra aktörer. Vissa respondenter menar att samverkan fungerar bra men uppger även att samverkan ibland stöter på hinder. Fältarbetarna lyfter fram vikten av samverkan och att de olika aktörerna kompletterar varandra:

> Annars samarbetar vi ju väldigt nära med poliser och ordningsvakter, så fort det är juridiska omhändertagande eller ingripande och liknande, då använder vi oss av våra medaktörer. Vi, utifrån förebyggande natur, ger oss inte in i hot och- våldssituationer (Niklas, fältarbetare).

Vidare uppger Sandra att hennes enhet har ett samverkansmöte varje vecka, mötena kallas för ESD-möten, som är en förkortning av effektiv samverkan för trygghet.

Vidare berättar Niklar om ESD: "För då kan vi få återkoppling på nästa ESD veckomöte, ja men gott, det har gett effekt, [...] [...] har synts till där, det har blivit lugnare. [...] så att ja vi kan skönja om vi gör skillnad eller inte. Effektiv samverkan för trygghet ". Samverkan sker mellan bland annat fältarbetarna och Polismyndigheten. Under mötet genomförs en kartläggning av hur brottssituationen i staden har varit den gångna veckan. Både Niklas och Sandra tycker att det fungerar bra just nu, men menar att det inte alltid gör det:

> Det handlar om återkoppling, vi delger mycket information men vi kan ibland känna att vi inte får tillbaka, var landade det? Detta och detta hände... Utifrån en viss situation, med en viss ungdom så, och vi flaggar, att vi får tillbaka info, att okej, åtgärd blev följande: utredning öppnades, utredning öppnas inte. Återkoppling till oss kan vi känna ibland skulle kunna vara mer effektivt (Niklas).

Såsom Niklas lyfter fram svårigheter i samverkan med olika aktörer, lyfter även Forkby (2018: 286) detta. Han drar slutsatsen om att spänningen i samverkan grundade sig i att aktörerna befann sig på olika hierarkiska nivåer. Utifrån organisationsteorin (Lindkvist, Bakka och

Fivelsdal, 2014: 47) är det omöjligt för en organisation att bli "erkänd'' om den saknar en tydlig formell struktur. Lipsky (2010: 162) talar om att manualanvändandet inom en organisation bidrar till ökad legitimitet. Forkby, Lipsky och organisationsteorin kan tillsammans förklara den bristande samverkan mellan fältarbetarna och Polismyndigheten. Detta då fältarbetarnas stora handlingsfrihet innebär att de inte använder sig av manualer i samma utsträckning som andra enheter, vilket kan minska deras legitimitet i förhållande till andra aktörer och därmed försvåra arbetet.

Vidare berättar Sandra om ett samverkansprojekt där hennes enhet medverkar: Människan bakom uniformen (MBU). Syftet med projektet är att förebygga ungdomskriminalitet genom att ge ungdomarna en större förståelse för blåljusstyrkan. Detta görs genom att involvera ungdomarna i projektet.

Även Katrin nämner vikten av samverkan med olika aktörer och hur hon tycker att det fortlöper:

> Man kan ju alltid ha samarbete med skolan, och [...] är ute på fält, sen är det ju polisen, åklagare ja, maria nordväst som sagt, olika aktörer som finns runt barnet, där är ju BUP också ju om man har ADHD och så. Ja, det kan vara sjukvård och... men mest dom första jag nämnde ja (Katrin, utredning barn och unga).
>
> Det funkar bra tycker jag. Polis funkar alltid bra, ja BUP är ju lite upptagna men det brukar gå bra till sist om dom också vill det, skolan brukar alltid gå bra [...] också (Katrin, utredning barn och unga).

Katrin ger även konkreta exempel på hur samverkan kan se ut. Ett sådant exempel är SIP-möten (samordnad individuell plan). Vid ett sådant möte samlas aktuella aktörer tillsammans med familjen, för att tillsammans hitta en lösning.

Även Daniel uppger att det alltid har funnits ett samarbete med rättsväsendet, detta bland annat utifrån att skriva yttranden:

> ... då hade vi också ett samarbete med åklagarna och till och med en del, alltså [...] med rättsväsendet. Och nu har det lite förfallit det här samarbetet, just för att man inte har…, den samordnande tjänsten har man tagit bort, så man tappade helhetsgreppet (Daniel, behandlare)

Enligt Lipsky (2010: xi) kan god samverkan vara avgörande för att kunna ge en individ adekvat hjälp. Vidare nämner han att resursbrist är något som kan begränsa socialarbetarens handlingsutrymme. Något som i sin tur leder till att socialarbetaren måste skapa nya rutiner utifrån minskade resurser (Lipsky, 2010: xiii). Daniels ger ett sådant exempel ovan då han beskriver en tjänst som tagits bort. Detta har i sin tur skapat nya förutsättningar för hur samarbetet fortlöper.

Vidare berättar Madeleine om samverkansprojektet Sociala insatsgrupper:

> Bra. [...], men jättebra faktiskt. [...] jag tror att… [...] alltid har… nej men varit lite i framkant när det gäller detta. [...]… vi har haft väldigt många duktiga och engagerade eldsjälar som har varit intresserade och både liksom att ta in det här ett nytt vägval och [...] SIG, att vi var snabba och på att ta in det och att man vill utveckla. Så det har varit jättebra. Så… och det känner jag lever kvar att… det är upparbetat sedan många, många år och vi… ja, det funkar bra i vardagen (Madeleine, biträdande enhetschef).

Även Daniel berättar om SIG och menar att det fungerar bra, då det hindrar ungdomen från att utveckla ett kriminellt beteende. Detta då det är flera aktörer är inblandade och problematiken angrips från flera håll.

Trots att Lotta och Fia tidigare nämnde att deras arbete inte alltid är samkört, upplever de att samverkan med polisen fungerar bra:

> Jag tänker att det har ju funnits ett gott samarbete i många år liksom så det finns ju ett förtroende mellan… alltså det tänker jag ändå att [...] vi har förtroende för att dom gör ett bra jobb, och dom har ett förtroende för att vi gör ett bra jobb så… på så vis så tycker man att, amen det liksom, det fungerar bra (Lotta, mottagningsenhet).

Vidare uppger Lotta att samverkan upprätthålls genom ett möte varje vecka med polisen.

Såsom Kassman Et. al (2016: 120) beskriver att samverkan mellan olika aktörer kan bekämpa kriminalitet bland unga och ge goda resultat, beskriver även respondenterna detta. Det blir av vikt med samverkan mellan olika aktörer, särskilt vid det förebyggande arbetet. Trots detta beskriver fältarbetarna, men även andra aktörer, att det kan förekomma svårigheter vid samverkan. Forkby (2018: 591) menar på att det då blir av relevans att fokusera på de hinder och motstånd som uppstår. Detta för att utveckla ett bättre samarbete och komma ifrån

konflikterna. Trots de olika motstånden som beskrivs, är det aktuellt med samverkan då det bidrar till att föra arbetet framåt.

7.4 Förbättringsområden

Detta avsnitt behandlar de förbättringsområden som framkommit under intervjuerna, samt de utmaningar som i dagsläget utgör hinder i socialtjänstens arbete med ungdomsbrottslighet.

Lotta och Fia fick resonera kring vad som skulle behövas för att deras arbete ska ge bättre resultat. Lotta svarade följande:

> Jag tänker att det är mer liksom [...] en samhällsfaktor. Att man ger stöd tidigt liksom, när barnen är små liksom… Att liksom fritidsgårdar öppnar eller att skolor kan jobba mer förebyggande, alltså jag tänker det är ju… Det finns ju såna insatser hela samhället behöver göra för att kriminaliteten inte ska bli högre liksom på något sätt men det kan inte vi, jag tänker det vi gör har vi nog tillräckligt (Lotta, mottagningsenheten).

Fia håller med sin kollega och menar att det är av relevans att fånga upp barn så tidigt som möjlig och lyfter fram skolan som en viktig aktör i det förebyggande arbetet: "... att hitta dom barnen tidigt så man kan ge… familjen något stöd liksom" (Fia, mottagningsenheten).

Lotta och Fia lyfter även fram att de endast är en bit på vägen för att ge ungdomar den hjälp de är i behov av. De menar att deras arbete är tillräckligt utifrån deras de mål som de jobbar för att nå i dagsläget. Utifrån ett organisationsteoretiskt perspektiv kan detta förstås som att de utifrån den formella strukturen gör vad de kan. Detta utifrån Lottas uttalande: "jag tänker det vi gör är tillräckligt'', där hon baserar sitt svar på deras uppdraget och dess mål (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 47).

Även Daniel lyfter det förebyggande men menar på att Socialförvaltningen kan utveckla deras arbete för att upptäcka barn som riskerar på att hamna i kriminella kretsar.

> Ja asså man pratar ju mycket om att [...] fånga upp tidigt va... Att få med familjen… Det är jättesvårt, för dom är oftast inte, det är oftast svårt när dom är unga för dom ser inte det som ett bekymmer än. Så det är väldigt svårt att motivera och få den unge till insikt. Man behöver få rätt mycket konsekvenser innan man kommer till insikt. [...] det är ju

> alltid det att vi ska upptäcka tidigare. [...] och sen så ser vi ju också det som fungerar bra, och det är när det är flera aktörer runt den unge… som jobbar åt samma håll (Daniel, behandlare).

Vidare lyfter Daniel svårigheterna med att kolla på olika riskfaktorer som är tecken på att barn riskerar att hamna i kriminalitet: "när en åttaår-, eller när en femåring slänger en spade i huvudet på någon annan, för det gör femåringar också" (Daniel, behandlare).

Det är med andra ord inte alltid så enkelt att skilja på avvikande respektive normalt beteende, när det kommer till barn. Något som Daniel pekar på som en faktor som försvårar det förebyggande arbetet. Samtidigt menar han likväl att förebyggande arbete är viktigt, och lyfter att en faktor som underlättar förebyggande arbete är när det finns flera aktörer kring den unga, som är samkörda.

När det kommer till det förebyggande arbetet pekar samtliga på vikten av tidiga insatser och flera aktörers inblandning. Lotta och Fia lägger fokus vid tillräckligt med resurser till skolor och fritidsgårdar, medan Daniel pekar på varför det kan vara problematiskt att hinna fånga upp barnen som riskerar att fara illa i tid. Khoshnood et. als (2020: 3) studie visade att 41 procent av respondenterna i deras studie var lågutbildade, samtidigt som en majoritet av dem presterat dåligt i skolan. Det tyder på att resurserna inom skolan, precis som Lotta och Fia säger, är otillräckliga. Daniels resonemang om svårigheten att upptäcka i tid styrks av Virtanen et. als (2020: 7) studie. Den visar att antisociala drag visserligen går att se redan i nioårsåldern. Däremot menar de att sambandet mellan dessa och en kriminell livsstil senare i livet är alltför svagt för att ligga till grund för hur det förebyggande arbetet bedrivs.

Lotta, Fia, Madeleine och Niklas pekar alla på att ungdomsbrottsligheten idag ser annorlunda ut, och lyfter flera faktorer som bidragande till utvecklingen. Fia berättar följande:

> Jag tänker på det här med internet-… brottslighet eller vad man ska säga. Nej men mycket av det som kanske hände förr ute händer nu inte ute längre utan på nätet och där liksom… Hela det är ju också en utmaning för rättssystemet att dom… ja, kunna följa det, och kunna… spana på det liksom och så. Sen vet ju jag att polisen jobbar med det också, men att det är ... oerhört mycket som sker på nätet liksom. [...] Och det är svårt att, svårt ibland på olika sätt att komma åt det, både för rättsväsendet och för oss också för den delen liksom. Nej men man får liksom lägga om sitt arbetssätt lite grann (Fia, mottagningsenheten).

Lotta instämmer och säger följande: “Det är nya brott, jag tänker på det här med penningtvätt och sånt” (Lotta, mottagningsenheten). Lotta påpekar ännu en utmaning som hon har uppmärksammat i sitt arbete: “Jag tror att ungdomars benägenhet att liksom anmäla eller vittna… har ju minskat. Förtroendet för rättsväsendet… det tror jag… har påverka” (Lotta, mottagningsenheten).

Även Madeleine lyfter just penningtvätt som ett brott som ökar: “speciellt de här penningtvätt som har kommit väldigt mycket nu’’ (Madeleine, biträdande enhetschef). Samtidigt menar hon på att det finns en svårighet i att komma åt de brott som begås på sociala medier:

> ...tänker också så mycket som händer på sociala medier… som är så svårt att komma åt. Dels, hur utsatta många blir, utan att det liksom syns på samma sätt… men också hur mycket kriminalitet som sker [...] sånt som sker över telefonen (Madeleine, biträdande enhetschef)..

Niklas uppgav följande om utmaningar för att komma åt brottsligheten:

> Asså, rulla med samtiden. Ja, jag ska inte använda mig av all dumma uttryck men [...] ja ni vet, tiktok influenser, folk ska ta livet av varandra och nästa vecka så är det en massa tramadol på skolorna så att vi ja, det är ett konstant arbete, att vara à jour helt enkelt (Niklas, fältarbetare).

Det upprepade tema som går att skönja i samtligas beskrivningar är sociala mediers påverkan. Lotta och Madeleine uppger att många brott idag begås över nätet, samtidigt som Niklas nämner skadliga tiktok influencers. Sett ut organisationsteorin kan sociala mediers utveckling förstås som en inputvariabel i förhållande till organisationen. Lindkvist, Bakka och Fivelsdal (2014: 64) lyfter fram just teknologiska förändringar som en central inputvariabel, det vill säga en omvärldsfaktor som påverkar organisationen. Lotta pekar även på att vittnesbenägenheten har minskat avsevärt i dagens samhälle, i takt med att förtroendet för rättsväsendet sjunkit. Här är det, som Niklas nämner, viktigt att socialtjänsten är lyhörd för de samhälleliga förändringarna. Då omvärlden ständigt förändras behöver organisationer vara flexibla och kunna anpassa sig till dessa förändringar. Detta för att fortfarande fylla sitt syfte (Lindkvist, Bakka och Fivelsdal, 2014: 64).

Ett förbättringsområde Madeleine pekar på är tiden mellan brottets utförande och dess påföljd. Det kan ta lång tid innan påföljden verkställs, vilket hon menar är problematiskt rent pedagogiskt:

> ...det ska vara en ganska kort tid mellan handling och konsekvens. [...] vi har ju haft vissa som blev, när handlingen skedde för ett och ett halvt år sedan, också blev dom dömda nu. Och det [...] har gått för lång tid. Man kopplar inte riktigt till det som hände då med det jag ska göra nu (Madeleine, biträdande enhetschef).

Daniel lyfter också fram detta som ett utvecklingsområde där han påpekar att ungdomar som blir dömda till brott ofta får sin dom efter en längre period. Han berättar att det kan ta ett till ett och ett halvt år innan domen kommer. Han säger såhär:

> Asså det, det måste bli… en tydlig konsekvens mellan handlandet och konse-, asså [...] du gör ett brott, du blir dömd, det kommer en konsekvens. Det måste ske ganska snabbt vid det, och det släpar efter jättemycket (Daniel, behandlare).

Även Katrin lyfter tiden som en förbättringsfaktor. Hon uppger följande:

> Ja, de klart, då kommer vi in på det ja, jo men stress och sånt gör att man kanske inte hinner med alla familjer som man önskar men vi försöker ändå ta den tiden. Men det skulle vara den risken då, arbetsmängden och stressen, mm (Katrin, utredning barn och unga).

Lipsky (2010: 89-93) talar om vikten av hur tiden används. Hur ett ineffektivt nyttjande av tiden innebär dröjsmål för socialarbetaren och väntan för klienten. Denna väntan får en psykologisk påverkan på klienten då den signalerar att dennes behov kan vänta. I fallen som Daniel och Madeleine talar om är behovet hos klienten sådant att dennes brottsliga handling ska få en konsekvens. Samtidigt tyder väntan på att det inte är så viktigt att konsekvensen kommer just nu. Det kan ta över ett år innan konsekvensen kommer. Under denna tid finns det en risk att klienten, som Madeleine säger, börjar glömma och får problem med att koppla handlingen till konsekvensen. Samma påverkan kan det få i de fall som Katrin nämner. Hon menar att de inte alltid hinner med alla familjer som faktiskt behöver hjälp. Detta kan sända en signal till klienten om att det finns andra som behöver hjälpen mer.

Vidare menar Daniel att arbetet med individer inblandade i organiserade brottslighet inte är problemfritt. Han berättar att socialtjänstens arbete med personer som vill lämna kriminella gäng är något som behöver utvecklas:

> Gängmentaliteten och…[...] det va. Det är väl det som är den stora utmaningen för oss, hur vi ska kunna, hur man ska kunna… skydda personer som vill hoppa av. Man har ju olika program för att… kommuner ska ju samarbeta där emellan. Har vi en avhoppare i Malmö så ska han kunna få tas emot av Luleå kommun. Men [...] sen… kommer alltid en stridighet om pengar och vem som ska betala vad och så som försvårar (Daniel, behandlare).

Daniel menar alltså att det uppstår motsättningar och hinder i samarbetet med andra kommuner, rörande klienter som vill lämna kriminella gäng. Detta kan förstås mot bakgrund av Forkbys (2018: 591) studieresultat. Den visade att det i dagsläget saknas åtgärder för hur eventuella samarbetssvårigheter ska överkommas. Samtidigt framhåller Kassman et. al (2016: 115) vikten av fungerande samarbeten i syfte att komma åt specifika problem. Baserat på Daniels beskrivning så saknar socialtjänsten idag de resurser som är nödvändiga för att kunna hjälpa denna klientgrupp på bästa sätt.

8. Avslutande diskussion

Syftet med denna studie har varit att få en bild av hur den enskilda socialarbetaren jobbar med brottsmisstänkta/dömda ungdomar, av den anledningen har vi fokuserat på handlingsutrymme i vår frågeställning. Utöver det rörde våra frågeställningar eventuella förbättringsområden. Vi kommer nu att gå igenom de delar av resultatet som är mest framträdande, det vill säga de teman som återkommer oftast i empirin. Tydligt är att socialarbetarna använder sig av bedömningsinstrument för att kartlägga ungdomens problematik och behov. Något som organisationsteoretiskt kan förstås som aspekter tillhörande den formella strukturen. Lipsky ger oss en förståelse för dessa verktygs syfte, då han lyfter fram dem som faktorer tänkta att effektivisera arbetet. Vi kommer att återkomma till denna punkt strax.

Samtliga respondenter menar att samarbete/samverkan med andra aktörer i stort sett fungerar bra, även om några lyfte fram att myndigheterna idag behöver bli mer samkörda. Enligt de respondenter som lyfte fram detta som ett problem beror bristen på samkördhet i dagsläget att

myndigheter som polis, åklagarmyndighet och socialtjänst arbetar utifrån helt olika tidsramar. En konsekvens av detta som lyfts fram är att det idag kan ta upp till ett och ett halvt år innan domen för ett brott faller. Lipskys teori lyfter fram att effekten av att klienten får vänta signalerar att dennes behov också kan vänta. De respondenter som flaggar för denna faktor menar att det blir problematiskt då det blir svårt för klienten att koppla straffet till brottet.

Gällande handlingsutrymme så uttrycker majoriteten av respondenterna att detta på det stora hela är tillräckligt, även om faktorer som lagstiftning och otillräckligt med tid är begränsande. För att förstå vilket syfte handlingsutrymmet fyller för våra respondenter har organisationsteorin varit användbar. Begrepp som kompletteringstesen och motståndstesen är synliga i vårt resultat. Detta då respondenterna beskriver hur de själva organiserar sitt arbete, vilket fungerar som ett komplement till den formella strukturen. Vidare uttrycker flera att tidsbristen försvårar deras arbete, vilket kan tolkas som att de gör motstånd mot den formella strukturen.

De förbättringsområden som framkommit rör bland annat att lagstiftningen i dagsläget har svårt att komma åt de brott som begås på nätet. Respondenterna lyfter även vikten av att utveckla det förebyggande arbetet, genom fler resurser till förebyggande instanser, såsom skola och fritids. Sett ur organisationsteorin så är vikten av flexibilitet avgörande för att en organisation ska kunna utvecklas. Då vårt resultat visar på en oförmåga att komma åt en ny typ av brott, består flexibiliteten därmed i att vara lyhörd inför samhälleliga förändringar.

Frågeställningarna har i empirin ofta överlappat varandra; faktorer som inskränker på handlingsutrymmet kan också förstås som förbättringsområden, medan utsagor gällande specifika verktyg och åtgärder kan förstås i förhållande till handlingsutrymmet. Det sistnämnda är särskilt något som väckt tankar hos oss. Tankar vi fått efter att vi betraktat empirin utifrån de aktuella teorierna. Här återkommer vi till den del av Lipskys teori som lyfter fram det ökade manualanvändandet. Samtliga respondenter talar om att förhålla sig till lagstiftningen och de organisatoriska riktlinjerna. Därtill lyfter de fram alla olika bedömningsverktyg och behandlingsprogram som de har till sitt förfogande. Något som ger oss intrycket av att mycket av arbetet är utstakat på förhand. Flera av respondenterna talar om att “arbeta inom boxen’’, med hänvisning till de riktlinjer och ramar som styr deras arbete. Detta till trots så lyfter många att handlingsutrymmet är tillräckligt. Såväl Lipskys teori som tidigare forskningsresultat bekräftas därmed av respondenternas utsagor. Lipsky pekar därtill på att stora organisationers arbete allt mer präglas av formella riktlinjer och regler. Vad effekten av ett allt mer reglerat och

manualstyrt socialt arbete är kan vi dock inte dra några slutsatser kring enbart baserat på vår studie. Detta utifrån dess omfång, inriktning och otillräcklig erfarenhet hos oss. Emellertid menar vi att det framöver kommer att vara av vikt att handlingsutrymmet och det sociala arbetets utveckling ständigt reflekteras över. Vad får ett mer reglerat socialt arbete för konsekvenser, såväl positiva som negativa sådana, på lång sikt? Framförallt i förhållande till den grupp som inte deltagit i vår studie - brukarna. Sammanfattningsvis så gav empirin i sig oss svar på de frågeställningar som vi haft för avsikt att besvara. Det syfte teorierna fyllt är snarare att ge oss en djupare, och ibland annan, förståelse av materialet. Därmed hade våra slutsatser antagligen varit annorlunda om vi använt oss av andra teoretiska infallsvinklar.

Referenser

Brottsförebyggande rådet (2018:15). *Skolundersökningen om brott 2017 - om utsatthet och delaktighet i brott.* Stockholm.https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e1094/1544004050335/2018_15_Skolund ersokningen_om_brott_2017.pdf

Bryman, Alan (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder.* Stockholm: Liber AB

Eriksson-Zetterquist, Ulla och Ahrne, Göran (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red) *Handbok i kvalitativa metoder.* Stockholm, Liber AB.

Forkby, Torbjörn (2018). Organizational exceptions as vehicles for change: collaborative strategies, trust, and counter strategies in local crime prevention partnerships in Sweden, 23(4): 580-593, DOI: 10.1080/13691457.2018.1512474.

Håkan Jönsson (2010) *Sociala problem som perspektiv - en ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö, Liber.

Kassman, Anders, Wolter, Filip och Oscarsson, Lars (2016). Early Individual Prevention of Chronic Offenders: The Use of Criminological Theories in the Governance of Swedish Police and Social Services. *Youth justice*. Vol. 16(2) 113–129. DOI:10.1177/1473225415601906.

Andershed, Henrik, Colins, Oliver F, Larsson, Henrik, Latvala, Antti, Lichtenstein, Paul, Lundström, Sebastian, Suvisaari, Jaana, Tuvblad, Catherine och Virtanen, Suvi (2020) Do psychopathic personality traits in childhood predict subsequent criminality and psychiatric outcomes over and above childhood behavioral problems? *Journal of criminal justice*. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2020.101761

Khoshnood, Ardavan, Ohlsson, Henrik, Sundquist, Jan och Sundquist, Kristina (2020) Deadly violence in Sweden: Profiling offenders through a latent class analysis. *International Journal of Law and Psychiatry. 71.* Doi: 10.1016/j.ijlp.2020.101603

Lindkvist, Lars, Bakka, Jörgen F och Fivelsdal, Egil (2014) *Organisationsteori: struktur, kultur, processor.* Liber: Stockholm

Lipsky, Michael (2010) *Street level bureaucracy - Dilemmas of the Individual in Public Services.* New York: Russel Sage Foundation

Ponnert, Lina och Svensson, Kerstin (2016) Standardisation - the end of professional discretion?. *European Journal of Social Work.* 19(3/4): 586-599. DOI: 10.1080/13691457.2015.1074551

Socialstyrelsen (2012) Kartläggning av samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga. https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-10-14.pdf. Hämtat 210104.

Sveriges riksdag (2020). Socialtjänstlag (2001: 453) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453. Hämtat 201230.

Sturup, Joakim, Rostami, Amir, Mondani, Hernan, Gerell, Manne, Sarnecki, Jerzy och Edling, Christofer (2019). Increased Gun Violence Among Young Males in Sweden: a Descriptive National Survey and International Comparison. *Eur J Crim Policy Res* (25): 365–378. DOI: https://doi.org/10.1007/s10610-018-9387-0.

Vetenskapsrådet (u.å.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.*

Wörlen, Marie (2010) Att prioritera i Socialtjänsten - Om kommunalt handlingsutrymme och beslutsfattande. *Socialvetenskaplig Tidskrift.* (1): 28-45 https://journals.lub.lu.se/svt/article/view/15697/14180

Biagor

Bilaga 1 - intervjuguide

- Vad har du tidigare arbetat med?
- Vilka målgrupper har varit aktuella i ditt tidigare arbete, har du tidigare erfarenhet av målgruppen unga kriminella?
- Har någon/några av dina kollegor tidigare arbetslivserfarenhet rörande ungdomsbrottslighet?
- Vad har ni för uppdrag här? Vad är syftet med ert arbete?
- Hur länge har du arbetat med det här teamet på Socialförvaltningen?
- Hur arbetar ditt team med ungdomsbrottslighet?
- Vilka insatser/ program har ni att erbjuda ungdomarna, vill du berätta mer om dessa?
- Vilka lagstiftningar/ riktlinjer är aktuella i ert arbete?
- Samarbetar ni med andra aktörer och vad går detta samarbete isåfall ut på?
- Förutsatt att du svarat ja på ovanstående fråga, vad fungerar bra och vad fungerar mindre bra i samarbetet med andra aktörer?
- Har ni några samordnade insatser med andra aktörer och vad går dessa insatser isåfall ut på?
- Förutsatt att du svarat ja på ovanstående fråga, vad fungerar bra och var fungerar mindre bra med de samordnade insatserna?
- Hur påverkas ditt utrymme att ta eget initiativ utifrån följande faktorer:
  Lagstiftning?
  Riktlinjer?
  Arbetsrutiner?
- Finns det ytterligare faktorer som påverkar utrymmet till eget initiativ?
- Upplever du att ni gör skillnad utifrån de arbetsuppgifter ni har?
- Om ja, varför?
- Om nej, varför?
- Vilka insatser/ metoder fungerar bra?
- Vilka insatser/metoder fungerar mindre bra?
- Vad tror du krävs för att ert arbete ska ge ännu bättre resultat?
- Vad tror du är den största utmaningen för att komma åt det här problemet?
- Hur har dessa utmaningar förändrats över tid?

- Vilka bakomliggande faktorer anser du i dagsläget utgör en risk för att ungdomar ska dras in i brottslighet?
- Är det något mer du vill tillägga som du tycker att vi har missat?

Bilaga 2 - informationsbrev

Hej!
För och främst vill vi tacka dig för att du har valt att delta i vår studie. Nedan följer information om studien samt de villkor som är centrala för genomförandet av intervjun.

Syftet med vår studie är att få en bild av hur Socialtjänstens arbete med ungdomsbrottslighet kan se ut i Sverige. Vårt val av intervju som metod bygger på att vi vill få en djupare förståelse för de möjligheter, utmaning och hinder som präglar arbetet med denna målgrupp. Vi har för att avsikt att undersöka hur arbetet bedrivs utifrån såväl förebyggande arbete, som utifrån uppsökar- och avhopparverksamhet. Vi utgår från de fyra forskningsetiska principer som formulerats av Vetenskapsrådet; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att du som väljer att delta har rätt till att ta del av studiens syfte, vilket är skälet till att vi skickar ut detta informationsbrev. Informationskravet innebär också att du när som helst har rätt att avbryta din medverkan i studien. Samtyckeskravet innebär att intervjun inte kommer att genomföras utan ditt samtycke, vilket kommer att inhämtas muntligt vid intervjutillfället. Till detta hör också att frågor som eventuellt involverar en tredje part kräver samtycke även ifrån denne. Exempel på en tredje part kan vara arbetsgivare. Konfidentialitetskrav bygger på en överenskommelse oss emellan om att vi har tystnadsplikt gällande din identitet, om du önskar att vara anonym.
Nyttjandekravet bygger på att de uppgifter vi får ta del av under intervjun enbart kommer att användas i vetenskapligt syfte.

Med den presenterade informationen, vill vi säga att vi ser fram emot att få träffa dig för att vidare prata om ditt arbete!

Med vänliga hälsningar,
Sarah Bondesson och Sammar Bahlawan, socionomstudenter vid Socialhögskolan i Helsingborg.